

راه‌های گسترش فرهنگ عفاف و حجاب در جامعه

حجت‌الاسلام والمسلمین عبدالکریم پاک‌نیا*

اشاره

عفاف و حجاب، از مسائلی است که همه دلسوزان جامعه در ترویج آن اتفاق دارند؛ چراکه به دلایل متعددی، جامعه امروز شدیداً نیازمند گسترش این خصلت والای انسانی، اخلاقی و اسلامی است. به یقین، حفظ کرامت و شخصیت انسان، در گرو پاسداری از فرهنگ عفاف است و فاصله گرفتن از آن، نه تنها باعث سقوط کرامت و عزت فردی می‌شود، بلکه ملت‌ها را از هستی ساقط می‌کند. امام سجاد علیه السلام بعد از شناخت خداوند، عفاف را در شمار بالاترین عبادت‌ها می‌داند: «مَا مِنْ شَيْءٍ أَحَبَّ إِلَى اللَّهِ بَعْدَ مَعْرِفَتِهِ مِنْ عَقَّةِ بَطْنٍ وَ فَرْجٍ.»^۱ به این جهت، آحاد افراد جامعه اسلامی وظیفه دارند در مورد گسترش آن تلاش کنند. در این فرصت، برخی از راهکارهای ترویج عفاف را در جامعه بررسی می‌کنیم که انجام این مهم، توجه و اهتمام همگان را می‌طلبد.

* استاد سطح عالی حوزه علمیه قم و از مبلغان نخبه دفتر تبلیغات اسلامی.

۱. ابن شعبه حرانی، تحف العقول، ص ۲۸۲.

۱. فراهم سازی زمینه های عفاف

یکی از راه های گسترش عفاف، فراهم کردن زمینه های آن در زندگی فردی و اجتماعی است. برخی از این زمینه ها عبارت اند:

الف. مراقبت از اندیشه

فکر گناه، خواه ناخواه انسان را به سوی بدی ها سوق می دهد. امیر مؤمنان علیه السلام درباره اجتناب از اندیشیدن درباره گناه فرمود: «مَنْ كَثُرَ فِكْرُهُ فِي الْمَعَاصِي، دَعَتْهُ إِلَيْهَا؛^۱ کسی که زیاد در فکر گناه باشد، اندیشه های پلید، او را به ارتکاب گناه فرامی خوانند.»

ب. دوری از عوامل بی عفتی

انسان مسلمان باید از تمام عوامل و زمینه های تحریک شهوت و بسترهای بی عفتی پرهیز کند. گوش دادن به صدای تحریک آمیز زنان، سلام به زنان جوان، دیدن برنامه های مستهجن ماهواره و اینترنت، فیلم ها و عکس های مهیج و یا تردد در محیط های عفت سوز، از جمله مواردی است که آدمی را به بی غیرتی و ابتذال سوق می دهند. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «إِذَا جَلَسَتِ الْمَرْأَةُ مَجْلِسًا فَقَامَتْ عَنْهُ فَلَا يَجْلِسُ فِي مَجْلِسِهَا رَجُلٌ حَتَّى يَبْزُدَ؛^۲ هرگاه زن در مکانی نشست، سپس، از آنجا برخاست، پس، مرد در آن محل ننشیند تا آنکه سرد شود.» زیرا نشستن در چنین مکانی، موجب تحریک شهوت مرد نامحرم می شود و زمینه بی عفتی را فراهم می کند.

ج. پرهیز از خلوت با نامحرم

فرمان اسلام این است که مؤمن نباید با نامحرم در جای خلوت اجتماع کند؛ زیرا دورماندن از چشم مردم و در امان بودن از نظارت همگانی، زمینه ساز لغزش و انحراف است. امروزه متأسفانه، پرهیز از خلوت با نامحرم در روابط زن و مرد، کم رنگ شده است. علی علیه السلام فرمود: «لَا يَخْلُو بِامْرَأَةٍ رَجُلٌ. فَمَا مِنْ رَجُلٍ خَلَا بِامْرَأَةٍ، إِلَّا كَانَ الشَّيْطَانُ ثَالِثَهُمَا؛^۳ هیچ مردی با زن نامحرم خلوت نکند. اگر مردی با زن بیگانه ای خلوت نماید، سومی آن دو، شیطان است.»

۱. آقاجمال خوانساری، شرح غرر الحکم، ج ۵، ص ۳۲۱.

۲. کلینی، الکافی، ج ۵، ص ۵۶۴.

۳. حسین نوری، مستدرک الوسائل، ج ۱۴، ص ۲۶۵.

۲. اجرای قانون گسترش فرهنگ عفاف

اجرائی کردن قانون فراموش شده عفاف، در گسترش این برنامه اسلامی تأثیر بسیاری دارد. شورای عالی انقلاب فرهنگی در ۱۳۸۴/۵/۴ به منظور ترویج فرهنگ عفاف در جامعه، چارچوب اصول و مبانی اجرایی توسعه این فرهنگ را با عنوان «راهبردهای گسترش فرهنگ عفاف» در ۴۷ بند تصویب کرد. اجرای این مصوبه، تحولی نوین در خصوص رواج فرهنگ عفاف ایجاد خواهد کرد.

توسعه فرهنگ کنکاش و تفکر در مفاهیم دینی توسط جوانان به منظور پذیرش درونی و قلبی و عمل به آنها، هماهنگی و وحدت رویه مستمر و پایدار در برخورد با ناهنجاری‌های فرهنگی توسط دستگاه‌های مختلف در چارچوب قانون، ارتقای سطح آگاهی و ایجاد حساسیت در مدیران نسبت به توسعه فرهنگ عفاف و حاکمیت ارزش‌های اخلاقی در مجموعه‌های تحت مسئولیت آنها، احیای سنت امر به معروف و نهی از منکر در مورد عفاف، طراحی و اجرای فعالیت‌های فرهنگی در مراکز تبلیغی، آموزشی و فرهنگی در راستای توسعه امر عفاف و حجاب، از جمله راهکارهای گسترش فرهنگ عفاف و حجاب است که در این مصوبه به آنها توجه شده است.

۳. ترویج سیره اهل بیت علیهم‌السلام

ترویج سیره اهل بیت علیهم‌السلام در زمینه عفاف می‌تواند در گسترش این خصلت اخلاقی تأثیر فراوانی داشته باشد؛ زیرا آن بزرگواران، الگوی کمال و نیل به نیکی‌ها هستند. در اینجا نمونه‌ای از سیره امام علی علیه‌السلام را در زمینه عفاف یادآور می‌شویم.

در ماجرای جنگ جمل (۳۶ ق)، وقتی سپاه امام علی علیه‌السلام بر دشمن پیروز شد، عایشه در میان هودج بود. امام علی علیه‌السلام نزد او آمد و فرمود: «... سوگند به خدا، آنان که زن‌های خود را در پشت پرده عفاف نگه داشتند و تو را از خانه خارج کردند، با تو به انصاف رفتار نکردند.» سپس، به محمد بن ابی‌بکر فرمود: همراه خواهرت برو و او را به مدینه برسان و شتابان به نزد من برگرد. او طبق دستور حضرت، خواهرش را با حفظ کامل حریم عفت، تا مدینه همراهی کرد.^۱

این گزارش تاریخی، نشانگر اهتمام حضرت علی علیه‌السلام به امر عفاف است که در اوج نبرد نیز به

۱. دینوری، اخبار الطوال، ص ۱۵۱.

فکر حفظ عفت، حتی برای مخالفان خویش بود. در سیره و سخنان اهل بیت علیهم السلام، موارد متعددی درباره ترویج عفاف وجود دارد که توجه به آنها به توسعه این معروف می انجامد؛ چنان که مغربی در **دعائم الاسلام** در مورد سیره حضرت فاطمه علیها السلام می نویسد:

روزی مردی نابینا برای ورود به منزل امام علی علیه السلام اجازه خواست. حضرت زهرا علیها السلام با ورود وی، به پشت پرده رفت و حجاب خود را کامل کرد. رسول خدا صلی الله علیه و آله که در آنجا حضور داشت، پرسید: «دخترم! او که نابیناست و تو را نمی بیند، چرا پشت پرده رفتی و حجاب خود را کامل کردی؟» حضرت فاطمه علیها السلام پاسخ داد: «إِنْ لَمْ يَكُنْ يَرَانِي فَإِنِّي أَرَاهُ وَهُوَ يَشْمُ الرِّيحَ؛ اگر او مرا نمی بیند، من او را می بینم و او بو [ی زن نامحرم] را حس می کند.» رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «أَشْهَدُ أَنَّكَ بَصْعَةٌ مِنِّي؛^۱ گواهی می دهم که تو پاره تن منی.»

۴. امر به معروف و نهی از منکر

امر به معروف و نهی از منکر، از مهم ترین روش های قرآنی، در گسترش عفاف در جامعه است که آنها را می توان از مراحل ذیل پیگیری و عملی نمود:

۱. آگاهی بخشی با استدلال به آیات و روایات؛ ۲. دلایل عقلانی؛ ۳. قهر و سکوت؛ ۴. توبیخ و تهدید و هشدار و سایر شیوه های بازدارنده.

حضرات معصومین علیهم السلام، به عنوان برترین الگوی عفاف در تاریخ، در مورد مسائلی که ممکن بود در جامعه آن را منکر و کوچک بشمارند، ولی به نوعی با فرهنگ عفاف ناسازگار بود، حساسیت نشان داده، نهی از منکر می کردند.

ابوبصیر می گوید: در کوفه به زنی قرآن می آموختم. روزی در خلوت با او شوخی کردم. بعد به دیدار امام باقر علیه السلام شتافتم. امام باقر علیه السلام با سرزنش رفتارم، فرمود: «آن که [حتی] در پنهان مرتکب گناه شود، خداوند به او اعتنا نمی کند. به آن زن چه گفتی؟» از شرمساری چهره ام را پوشاندم و توبه کردم. امام فرمود: «تکرار نکن!»^۲

۵. زمینه سازی برای ازدواج جوانان

از اساسی ترین روش های ترویج و تثبیت عفاف در جامعه، فراهم نمودن مقدمات و زمینه های

۱. نعمان مغربی، **دعائم الاسلام**، ج ۲، ص ۲۱۴.

۲. محمدباقر مجلسی، **بحار الأنوار**، ج ۴۶، ص ۲۴۷.

ازدواج آسان می‌باشد. انجام این مهم، همت والدین، مربیان، مبلغان و بزرگان جامعه و کارگزاران و مدیران ارشد دولتی را می‌طلبد. امام رضا علیه السلام فرمود: جبرئیل علیه السلام بر پیامبر صلی الله علیه و آله نازل شد و گفت: ای محمد! خدایت سلام می‌رساند و می‌گوید: دختران دوشیزه و باکره، همچون میوه درخت‌اند. پس، هرگاه میوه‌ای رسید، باید آن را چید؛ وگرنه تابش خورشید آن را فاسد می‌کند و باد آن را تغییر می‌دهد. آنگاه بعد از این مثال روشن، فرمود: «إِنَّ الْأَبْكَارَ إِذَا أَدْرَكَنَّ مَا يُدْرِكَنَّ النَّسَاءَ فَلَا دَوَاءَ لَهُنَّ إِلَّا الْبُعُولُ؛ همانا دوشیزگان چون به سرحد زنان رسیدند، دوايي جز ازدواج برايشان نيست.»

بعد از این پیام آسمانی، پیامبر صلی الله علیه و آله از منبر بالا رفت و مردم را به آنچه خدای بلندمرتبه فرمان داده بود، آگاه کرد. مردم گفتند: ای رسول خدا! با چه کسانی وصلت کنیم؟ فرمود: از همتایان. گفتند: همتایان کیان‌اند؟ فرمود: برخی از مؤمنان، با برخی دیگر از مؤمنان، هم‌تا و برابرند. آنگاه از منبر پایین نیامد؛ مگر آنکه ضباعه، دختر زبیر بن عبدالمطلب را به ازدواج مقداد بن اسود درآورد. سپس، فرمود: ای مردم! دخترعمویم را به ازدواج مقداد درآوردم تا راه و رسم ازدواج را یاد دهم و سنت حسنه ازدواج ترویج شود.^۱

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «أَكْثَرُ أَهْلِ النَّارِ الْعُرَابُ؛^۲ بیشترین اهل جهنم، مجردها هستند.» مجردها به دلیل آنکه نمی‌توانند عفت خود را حفظ کنند، بیشتر در معرض لغزش و گناه قرار دارند. در کشورمان آمار افراد مجرد نگران‌کننده است. به گفته مدیرکل دفتر آمار و اطلاعات جمعیتی سازمان ثبت احوال کشور، آمار تمام افراد مجرد (در همه گروه‌ها و در سن‌های مختلف)، در مجموع، ۱۴ میلیون و ۹۹۲ هزار نفر از زنان و مردان در کشور است. در میان اینها، شمار افرادی که همسرشان فوت کرده، طلاق گرفته‌اند و یا اصلاً ازدواج نکرده‌اند، فراوان‌اند و متأسفانه، تعداد قابل توجهی در معرض خطر تجرد قطعی قرار دارند.^۳

۶. تقویت فرهنگ نماز

قرآن می‌فرماید: «أَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَ لَذِكْرِ اللَّهِ أَكْبَرُ وَ اللَّهُ يَعْلَمُ

۱. شیخ صدوق، عیون أخبار الرضا علیه السلام، ج ۱، ص ۲۸۹.

۲. شیخ صدوق، کتاب من لایحضره الفقیه، ج ۵، ص ۱۱.

۳. پایگاه اینترنتی خبرگزاری دانشجویان ایران (ایسنا)، تاریخ دسترسی: ۱۳۹۳/۳/۱۷، نشانی:

مَا تَصْنَعُونَ^۱؛ نماز را برپا دار که نماز انسان را از بی‌عفتی‌ها و زشتی‌ها بازمی‌دارد و یاد خدا، بزرگ‌تر است و خداوند می‌داند شما چه کارهایی انجام می‌دهید.»

رعایت ادب رفتاری و گفتاری، عفت زبان، عفت مال، عفت مسکن، عفت پوشاک، عفت نگاه در نماز، لازم است. لباس نمازگزار باید مباح باشد و مکانش نیز نباید غصبی باشد. اینها دستوراتی است که در توسعه عفت اقتصادی و مالی نقش مهمی دارد. نماز حقیقی، ایمان و تقوا و عفاف را درون آدمی تقویت می‌کند و تکرار نماز در شبانه‌روز، خصلت عفت و پاکدامنی را در وجود انسان پایدارتر می‌سازد. نماز در عین آنکه عبادت است، فرهنگ است؛ کلاس درس بزرگ و پُرباری است که آموزه‌های مختلفی به آدمیان می‌آموزاند. یکی از درس‌های آن، تعلیم عفاف و حجاب به زنان است. از جمله فلسفه‌های رعایت حجاب در حال نماز، گسترش فرهنگ عفاف در جامعه است. ما می‌توانیم با ترویج فرهنگ نماز، عفاف را همگانی کنیم.^۲ نماز، این دستور مقدس را برای آنها به صورت یک عادت خوب درمی‌آورد و پیوند نمازگزاران را با عفاف و حجاب تقویت می‌کند. قطعاً چنین تکراری، آن هم در نماز، تمرین عمیق و خوبی برای رعایت حفظ پوشش و تقویت عفاف در زندگی خواهد بود. به یقین، نماز واقعی، سدّ راه عفت‌ستیزان و برهم‌زنندگان امنیت اخلاقی جامعه است.

حکایتی آموزنده

یکی از یاران آخوند ملاً عباس تربتی، از علمای عارف و فرزانه، در مورد نقش نماز در جلوگیری از بی‌عفتی، داستان جالبی از ایشان نقل کرده است. او می‌گوید: در راه مشهد به علت برف و سرما به همراه جمعی به قهوه‌خانه‌ای پناه برده بودیم. شب فرا رسید. عده‌ای از جوانان پول‌دار و خوش‌گذاران که چهار زن را با خود داشتند و برای خوش‌گذرانی می‌رفتند، به سبب برف و تاریکی، با یک اتومبیل ناچار به همین قهوه‌خانه پناه آوردند. آمدن آنها، بزم عشرتی مجّانی برای مسافران به وجود آورد. جوانان بطری‌های مشروب و خوراکی‌ها را چیدند و زن‌ها به خوانندگی و رقص پرداختند. در گرماگرم این بساط، در قهوه‌خانه باز شد و مرحوم حاج آخوند با سه چهار نفر که از تربت به مشهد می‌رفتند و مرکبشان الاغ بود، به دلیل برف و تاریکی شب، وارد

۱. عنکبوت، آیه ۴۵.

۲. محمد محمدی اشتهاوردی، حجاب، بیانگر شخصیت زن، ص ۸۹.

قهوه‌خانه شدند و از صاحب قهوه‌خانه اجازه می‌خواستند که به آنها جایی بدهد و او گفت: سکوی آن طرف، خالی است.

حاج آخوند وارد قهوه‌خانه شد؛ به طوری که گویا نه کسی را می‌دید و نه چیزی را می‌شنید. آنگاه به سوی آن سکو رفت و چون نماز مغرب و عشا را نخوانده بود، از قهوه‌چی پرسید: «قبله کدام طرف است؟» و او سمت قبله را نشان داد. حاج آخوند به نماز ایستاد و آن چهار نفر به وی اقتدا کردند. یکی اذان گفت و حاج آخوند، اقامه گفت و وارد نماز شدند. من هم غنیمت دانستم، وضو گرفتم و اقتدا کردم. چند نفر دیگر نیز از مسافران از بزم عشرت رو برگردانده، به صف جماعت پیوستند. قهوه‌چی نیز گفت: غنیمت است. یک شب اقلًا نمازی پشت سر حاج آخوند بخوانیم. خلاصه، وقتی که از نماز فارغ گشتیم، از جوان‌ها و خانم‌ها اثری نبود. بساط خود را جمع کرده بودند و نفهمیدیم که در آن شب برفی به کجا رفتند.^۱

۷. بازگشت به معماری اسلامی

امروزه، مسلمانان با فاصله گرفتن از معماری اسلامی و روی آوردن به معماری غربی، عملاً به فرهنگ عفاف بی‌توجهی کرده‌اند، داخل ساختمان‌ها را به صورت آزاد و باز و بدون جداسازی محل اسکان زن و مرد نامحرم و به شکل خانه‌های کفار ساخته‌اند و برج‌های مُشرف به همدیگر، بدون رعایت دستورهای اسلامی، امنیت داخلی و خارجی خانه‌ها را متزلزل کرده است. در معماری اسلامی که گذشتگان ما به آن توجه می‌کردند، تمام زمینه‌های عفاف و حجاب اسلامی مد نظر بود و خانواده‌ها از هر لحاظ راحت‌تر بودند؛ چون آنان به کلام گهربار پیشوای ششم توجه داشتند که: «ثَلَاثَةٌ لِلْمُؤْمِنِ فِيهِنَّ رَاحَةٌ دَائِرَةٌ وَاسِعَةٌ تُؤَارِي عَوْرَتَهُ وَ سُوءَ حَالِهِ مِنَ النَّاسِ...»^۲ آسایش مؤمن در سه چیز است: خانه وسیعی که نادیدنی‌ها و ناموس او را بپوشاند و اسرار خانوادگی او را از مردم پنهان دارد...»

۸. دلنشین کردن پوشش اسلامی

به لطف الهی و تلاش مجدّانه زنان و مردان مسلمان، فرهنگ عفاف در جهان، رو به گسترش است. یکی از شیوه‌های مؤثر در این زمینه، دلنشین کردن پوشش اسلامی برای زنان در کشورهای

۱. حسینعلی راشد، فضیلت‌های فراموش شده، ص ۲۲۸-۲۲۹.

۲. شیخ صدوق، الخصال، ج ۱، ص ۱۵۹.

غیرمسلمان است. اکنون پوشش زنان محجبه، مُد روز اروپا شده است. زنان مسلمان اروپا که بیشتر آنها از قشر جوان هستند، با انتخاب شلوار، لباس های بلند زنانه و روسری های رنگی توانسته اند علاوه بر معرفی حجاب به عنوان نمادی از هویت اسلامی و شخصیت والای انسانی خود، پوشش کامل خویش را به مُد روز تبدیل کنند. علت اصلی تمایل زنان اروپایی به لباس های زنان محجبه و مسلمان، این است که این لباس ها در عین زیبایی، از سادگی نیز برخوردار است و چهره ای نجیب، پاک و معصوم از بانوان عقیف را به نمایش می گذارد؛ هرچند برخی از دولتمردان کشورهای اروپایی، از همه گیر شدن این گونه مُدها ابراز نگرانی کرده اند.

۹. تبیین فلسفه عفاف

بدون تردید، آگاهی از فلسفه عفاف و حجاب و اطلاع از علت و حکمت عفت و ضررهای جبران ناپذیر بی عفتی و ابتدال، می تواند تأثیر به سزایی در گسترش و ترویج فرهنگ عفاف در جامعه داشته باشد؛ چراکه بعد از آگاهی و اعتقاد به حکمت و ارزش واقعی آن، دیگر رعایت عفاف در جامعه برای آحاد مردم، امری مطلوب و خوشایند خواهد بود. استاد مطهری رحمته الله علیه در مورد فلسفه عفاف و حجاب می نویسد:

«از نظر اسلام، محدودیت کامیابی های جنسی به محیط خانوادگی و همسران مشروع، از جنبه روانی، به بهداشت روانی اجتماع کمک می کند و از جنبه خانوادگی، سبب تحکیم روابط افراد خانواده و برقراری صمیمیت کامل بین زوجین می گردد و از جنبه اجتماعی، موجب حفظ و استیفای نیروی کار و فعالیت اجتماع می گردد و از نظر وضع زن در برابر مرد، سبب می گردد که ارزش زن در برابر مرد بالا رود.»^۱

همچنین، اگر مردم بدانند که چرا بزرگان دین و انسان های باکمال بر عفت و عصمت و رونق حیا تأکید و اصرار داشتند، مطمئناً با کمال میل به سوی عفاف روی می آورند. البته بین آگاهی و اعتقاد بیشتر و عمیق تر زنان و مردان نسبت به فواید عفاف و حجاب و پوشش و رعایت بیشتر آن، رابطه مستقیمی وجود دارد. همچنان که نقش آگاهی و باور زنان و مردان، نسبت به فواید و فلسفه حجاب، در مقابله با نقشه های حجاب زدایی استعمارگران در مسئله کشف حجاب و در مبارزه

۱. مرتضی مطهری، مسئله حجاب، ص ۶۸.

مردم الجزایر با دولت استعمارگر فرانسه، و یا مقاومت دانشجویان دختر محجبه در مقابل مقررات ضد حجاب حکومت ترکیه نیز، قابل توجه است. امام خمینی علیه السلام درباره قیام زنان آگاه ایرانی در مقابل قانون کشف حجاب رضاخان فرموده‌اند:

«زن‌های ایرانی هم قیام کردند بر ضدش، و تودهنی به او زدند که ما نمی‌خواهیم این طور چیزی (کشف حجاب) را.»^۱

۱۰. شناساندن آثار عفاف

اگر مردم با آثار و فواید عفاف آشنا شوند و از نزدیک تأثیر مثبت آن را در زندگی ببینند، با شوق و رغبت فراوان به سوی آن حرکت می‌کنند. نیز اگر زیان‌ها و پیامدهای شوم بی‌عفتی برای مردم بیان شود، از آن فاصله می‌گیرند؛ چون انسان فطرتاً برای جلب منفعت و دفع ضرر تلاش می‌کند. با مروری به سیره و سخنان اهل بیت علیهم السلام به موارد قابل توجهی از راهکارهای گسترش عفاف برمی‌خوریم.

در مورد ارزش انسان عقیف، همین قدر بس که امیر مؤمنان علیه السلام در این باره می‌فرماید:

«مَا الْمُجَاهِدُ الشَّهِيدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَعْظَمِ اجْرًا مِمَّنْ قَدَرَ فَعَفَتْ، لَكَادَ الْعَفِيفُ أَنْ يَكُونَ مَلَكًا مِنَ الْمَلَائِكَةِ؛^۲ پاداش مجاهدی که در راه خدا به شهادت رسیده، برتر از شخص بی‌عفتی نیست که توان گناه دارد، ولی گناه نکند؛ زیرا چنین شخصی، نزدیک است که فرشته‌ای از فرشتگان خدا باشد.»

۱۱. علت‌یابی بی‌عفتی

ابتدا باید علل بدحجابی و بی‌عفتی به عنوان پدیده‌های اجتماعی ریشه‌یابی گردد و بعد از آن، راه صحیح مبارزه با آن در پیش گرفته شود؛ زیرا کسانی که تمایل به بی‌عفتی و بدحجابی دارند، دارای انگیزه واحدی نیستند و نمی‌توان نسخه واحدی برای آنها پیچید و با یک روش با آنها برخورد کرد.

بعضی از زمینه‌ها و ریشه‌های بی‌عفتی و بدحجابی عبارت‌اند از:

۱. عدم آگاهی از فواید عفاف و ضررها و آثار بی‌عفتی در میان افراد جامعه؛

۱. امام خمینی، صحیفه امام، ج ۳، ص ۳۴۳.

۲. صبحی صالح، نهج البلاغه، ص ۵۵۹، حکمت ۴۷۴.

۲. عدم اعتماد به نفس و استقلال شخصیت در مقابل افراد بی عفت؛

۳. لجبازی با افراد باایمان و باعفت.

۱۲. عبرت از اقوام گذشته

خداوند متعال در آیات متعددی به سرنوشت شوم اقوامی که در اثر بی‌عفتی نابود شدند، اشاره می‌کند؛ چنان‌که در مورد قوم لوط می‌فرماید: «و لوطاً إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِّنَ الْعَالَمِينَ»^۱ و [به خاطر آورید] لوط را؛ هنگامی که به قوم خود گفت: آیا عمل بسیار زشتی را انجام می‌دهید که هیچ‌یک از جهانیان، پیش از شما انجام نداده است؟» و در ادامه نیز از سرنوشت دردناک آنان خبر می‌دهد که در اثر بی‌عفتی چگونه نابود شدند. قرآن در این مورد می‌فرماید: «وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ»^۲ و [سپس، چنان] بارانی [از سنگ] بر آنها فرستادیم [که آنها را در هم کوبید و نابود ساخت]. پس، بنگر سرانجام کار مجرمان چه شد.»

مطمئناً قهر خداوند به یک گروه خاص محدود نمی‌شود؛ بلکه هر قومی که مثل پیشینیان دچار بی‌عفتی و فحشا شود، نابودی‌اش حتمی است.

فرانتس فانون، جامعه‌شناس و فیلسوف فرانسوی، درباره نقش عفاف‌زدایی دولت استعمارگر فرانسه در کشور اسلامی الجزایر می‌نویسد:

«اولین اقدام ضد فرهنگی که فرانسه برای نابودی فرهنگ الجزایر صورت داد، تلاش برای از بین بردن عفاف و حجاب بود و در این کار، موفق شد و هرچه بدن زن الجزایری را بیشتر عریان کرد، جنگال استعمارگر، بیشتر به حلقوم الجزایری فرو رفت.»^۳

۱۴. نظارت بر رسانه‌های عمومی

بی‌تردید صدا و سیما نقش بنیادی در گسترش فرهنگ عفت دارد، اما گاهی دوگانگی در برخی صدا و سیما، موجب بی‌تأثیر شدن عفاف و حجاب در جامعه می‌شود. از سویی، مبلغان دینی و اساتید اخلاق، عفاف و حجاب را در سیما تبلیغ می‌کنند و از سوی دیگر، پخش بعضی فیلم‌ها،

۱. اعراف، آیه ۸۰.

۲. اعراف، آیه ۸۴.

۳. عبدالکریم پاک‌نیا، عفاف، سرچشمه زیبایی، ص ۱۷.

سریال‌ها و گزارش‌هایی که بدحجابی را ترویج می‌کند، بیننده را مبهوت خود می‌سازد. برای همین، نظارت بیشتر بر صدا و سیما، رسانه‌های مکتوب، صوتی و تصویری و سایر برنامه‌های ارتباط جمعی، امری ضروری است. نشان دادن آثار مثبت، فواید و برکات عفاف در صدا و سیما و فیلم‌های پُراقبال، آموزش معارف و احکام عفاف و حجاب در صدا و سیما و نیز تشویق عفت‌پیشگان، در توسعه فرهنگ عفاف و حجاب بسیار اثربخش می‌باشد. بدیهی است که این مهم، به تحکیم ارزش‌ها و مفاهیم اخلاقی از قبیل: شرم و حیا و غیرت که با عفاف رابطه‌ای نزدیک دارند، کمک می‌کند. به طور کلی، رفتار کارشناسان، مجریان و هنرمندان، همه و همه، در خصوص تقویت عفاف نتیجه‌بخش خواهد بود.